

Riitta Varpe

Lausunto

1 (4)

25.6.2015

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Lausuntopyyntöne 13.5.2015

Lausunto hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnöstä

Viitaten 13.5.2015 päivättyyn lausuntopyyntöönne kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainittuun mietintöön liittyen.

Yleistä

PALTA ry:llä on ollut edustaja mukana hankintalain ohjausryhmässä ja tätä kautta PALTA on seurannut lakivalmistelun etenemistä tiiviisti. Yhtenä EK:n jäsenliittona PALTA yhtyy EK:n ja Suomen Yrittäjien mietintöön jättämään eriävään mielipiteeseen, joka koskee markkinoilla menoa hankinnoissa sidosyksiköltä tai toiselta hankintayksiköltä ja hankintojen valvontaa.

Lisäksi PALTA lausuu mietinnöstä seuraavasti.

Markkinoille meno hankinnoissa – sidosyksikkö, toinen hankintayksikkö

Tällä hetkellä voimassa olevan oikeuskäytännön perusteella Suomen kokoisella markkinalla on sallittu n. 10 %:n ulosmyynti. Jo tämä on monilla toimialoilla aiheuttanut ja aiheuttaa jatkuvasti merkittäviä kilpailuneutraliteettiongelmia.

Hankintalain valmistelussa on huomioitava Sipilän hallituksen strategisen hallitusohjelman lukuisat reilua ja toimivaa kilpailua ja kilpailuneutraliteettia koskevat kirjaukset, joiden vuoksi viranomaisten markkinoille menoon ja kilpailun vääristämiseen on suhtauduttava hankintalaissa kriittisesti hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Suomen edun ja toimivien, tasapuolisten markkinapelisääntöjen mukaista olisi se, että direktiivin sallimaa liikkumavaraa (aina 20 %:iin asti) ei hyödynnetä, vaan varmistetaan kotimaisten markkinoiden

Riitta Varpe

25.6.2015

toimivuus suhtautumalla viranomaisten markkinoille menoon olennaisesti direktiiviä tiukemmin.

Mietinnön linjaus 10 %:n ulosmyynnistä tarkoittaisi sitä, että julkinen sektori jatkaisi kilpailun selvää vääristämistä avoimilla markkinoilla. Esimerkiksi monet kuntien omistamat sidosyksiköt harjoittavat niin laajaa toimintaa markkinoilla, että 10 prosentin ulosmyynnillä olisi väistämättä vaikutuksia vähintään paikallisten ja alueellisten markkinoiden toimivuuteen.

Kilpailun toimivuuden ja markkinoiden kehittymisen kannalta selkeintä olisi, että sidosyksiköt eivät osallistu lainkaan toimintaan avoimilla markkinoilla, vaan palvelevat yksinomaan julkisen omistajansa tarpeita.

PALTA esittää hankintalain 15 §:ssä onkin rajoitettava sidosyksikön myynti muille kuin omistajalleen vain tilanteisiin, joissa myynti on tilapäistä ja erittäin vähäistä. Yhtä lailla samoin edellä mainituin perustein PALTA esittää, että hankintoja toiselta hankintayksiköltä koskevassa ehdotuksen 16 §:ssä on rajoitettava palveluiden tuottaminen muille kuin yhteistyön osapuolena oleville hankintayksiköille vain tilanteisiin, joissa palveluiden tuottaminen yhteistyön ulkopuolisille on tilapäistä ja erittäin vähäistä.

Hankintojen valvonta

Mietinnön mukaan Suomessa ei ole tarpeen säätää uusista toiminnan valvontamekanismeja, joilla on yhtymäkohtia julkisiin hankintoihin.

Käytännössä julkisten hankintojen valvontajärjestelmä on puutteellinen. Rärkeimpiinkään rikkomuksiin ei aina päästä puuttumaan tehokkaasti. Ruotsissa on annettu kilpailuviranomaiselle valtuudet valvoa hankintalainsäädännön toteutumista, ja vaikutukset ovat olleet hyvin myönteisiä. Olosuhteet Ruotsin ja Suomen välillä eivät poikenne valvonnan järjestämistarpeen kohdalla toisistaan merkittävästi.

Kuntien itsehallinto ei ole peruste hankintasääntelyn puolueettomasta viranomaisvalvonnasta pidättäytymiseen. Omavalvonta ei ole paras mahdollinen ratkaisu silloin, kun hankintasääntelyä rikkova viranomaisen saattaa itse hyötyä hankintasääntelyn rikkomisesta veronmaksajien kustannuksella.

Riitta Varpe

25.6.2015

Kilpailuviranomainen valvoo jo nyt, etteivät kunnat riko kilpailulain säännöksiä esimerkiksi kilpailun vääristämisen kiellosta. Sama taho voisi valvoa viranomaisten pysymistä niin kilpailu- kuin hankintalainkin asettamissa puitteissa.

PALTA esittää, että julkisten hankintojen viranomaisvalvontaa on tehostettava nykyisestä antamalla kilpailu- ja kuluttajavirastolle laajat valtuudet valvoa julkisten hankintojen lainsäädännön noudattamista. Samalla on luonnollisesti huolehdittava viranomaisen tarpeellisista resursseista. Hankintalakiin on lisättävä valvontaa koskeva pykälä, ja varattava valvonnan edellyttämät resurssit valtion budjettiin.

Innovatiiviset hankinnat

PALTA pitää erittäin tervetulleena hankintalakiin sisällytettyä uutta hankintamenettelyä innovaatiokumppanuudesta. Tämä menettely osaltaan lisännee innovatiivisten hankintojen määrää julkisista hankinnoista.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite siitä, että 5 % julkisista hankinnoista tulisi olla innovatiivisia hankintoja. Tällä tavoin tuettaisiin julkisen sektorin uudistamista sekä uusien tuote- ja palvelukonseptien syntyä ja kasvua Suomessa.

Hankintalain mietintö ei kuitenkaan mielestämme tuo riittävän konkreettista esitystä siitä, millä tavalla tuohon tavoitteeseen päästäisiin. Mikäli hankinnan kohde ei ole suuri määrä kappaletavaraa, PALTA pitäisikin hyvänä, että laissa veloitetaan hankintayksikkö laatimaan innovatiivisten hankintojen ohjelman tai perustelemaan miksi hankki vanhan, perinteisen ratkaisun. Tällä perustelukirjauksella hankintayksiköjä voitaisiin ohjata miettimään uusia vaihtoehtoja erityisesti harvinaisempiin tavara- ja palveluhankintoihin.

Markkinakartoitus

Mietinnössä ehdotetaan hankintalakiin uutta markkinakartoitusta koskevaa pykälää (65 §). Lainkohdan mukaan hankintayksikkö voi tehdä hankinnan suunnittelua varten markkinakartoitusta, ja antaa toimittajille tietoja tulevasta kilpailutuksesta.

Markkinakartoitus on tärkeä osa hankinnan suunnittelua. Markkinakartoituksella hankintayksikkö voi ennen kilpailuttamiseen ryhtymistä selvittää muun muassa tarkoituksenmukaisimpia kilpailuttamisen tapoja, toimialan tyypillisiä sopimusehtoja, järkevimpiä hinnoittelumalleja, relevantteja vähimmäisvaatimuksia ja vertailuperusteita. Markkinakartoituksella hankintayksikkö saa selkoa olemassa olevista vaihtoehtoista, ja voi niiden myötä hakea innovatiivisiakin ratkaisuja tarpeisiinsa.

Riitta Varpe

25.6.2015

Hankintayksiköiden on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota hankinnan huolelliseen suunnitteluun. Sillä voidaan välttää myöhempiä menettelyvirheitä tai epätarkoituksenmukaisia ratkaisuja, samoin kuin erittäin epätoivottavia hankintamenettelyn keskeyttämisiiä.

Alihankinnat

Mietintö sisältää paljon sääntelyä koskien niitä yleisiä tilanteita, joissa hankintayksikön valitsema sopimuskumppani hyödyntää alihankkijoita toimittaessaan tavaroita tai tuottaessaan palvelua hankintasopimuksen mukaisesti. Esimerkiksi lakiehdotuksen 77 §:ssä todetaan, että hankintayksiköllä on oikeus vaatia tarjoajaa tai ehdokasta ilmoittamaan alihankintoina teetettävät osuudet ja alihankkijat. Hankintayksikön tiloissa tehtävien töiden kohdalla hankintayksikkö voi vaatia tietoja alihankkijoista yhteystietoineen ja edustajineen.

Jo nyt tilaajavastuulain velvoitteiden vuoksi yritysten hallinnollinen taakka lisääntyy erittäin paljon koskien raportointivelvoitteita alihankkijoista. Tämä on kohtuutonta erityisesti pk-yrityksille ja ristiriitaista hallitusohjelman kanssa, sillä Sipilän hallituksen tavoitteena on vähentää hallitusohjelman kirjausten mukaisesti yritysten säädöstaakkaa ja hallinnollista taakkaa.

Hankintalailla ei tule tarpeettomasti vaikeuttaa alihankkijoiden käyttöä sopimusvelvoitteiden täyttämässä. Hankintayksikön sopimuskumppani vastaa joka tapauksessa myös siitä, että alihankkijoiden toiminta on sopimuksen mukaista. Alihankkijoiden käyttö on normaali toimintapa tuottaessa tavaraa tai palvelua niin yksityisille kuin julkisille hankkijoille. Yritys saattaa käyttää sopimusvelvoitteiden täyttämässä kymmeniä, jopa satoja alihankkijoita. Alihankkijat voivat myös täysin luonnollisista syistä vaihtua sopimuskauden aikana useaan kertaan. Olisi niin hankintayksikölle, kuin varsinkin sen sopimuskumppanina toimivalle yrityksille kohtuuton hallinnollinen taakka, mikäli yritykselle asetettaisiin kovin laaja velvollisuus ilmoittaa ja päivittää yksityiskohtaisia tietoja käyttämistään alihankkijoista.

Helsingissä 25. kesäkuuta 2015

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

Riitta Varpe
toimitusjohtaja